

گزارش پژوهشی :

بررسی وضعیت تولید روغن و دانه‌های روغنی در ایران و جهان

اندیشکده اقتصاد مقاومتی

گروه کشاورزی

مرداد ماه ۱۳۹۸

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

بررسی وضعیت تولید روغن و دانه های روغنی در ایران و جهان

کشاورزی	گروه موضوعی:
پژوهشی	نوع گزارش:
۱۳۹۸۰۵۶۰۶	شناسه:
۱۳۹۸/۰۵/۲۶	تاریخ انتشار:
مهدی سروی	تهیه و تدوین:
محمد امینی‌رعیا	مدیر مطالعه:

خلاصه مدیریتی

روغن های خوراکی به دلیل تاثیر مهم آن ها در تامین اسیدهای چرب ضروری یکی از محصولات مهم در سبد غذایی خانوارها است. روغن ها به دو دسته گیاهی و حیوانی تقسیم بندی می شود که با توجه به اسیدهای چرب بالای روغن های حیوانی مصرف روغن های گیاهی طی سال های اخیر رواج یافته است. روغن های گیاهی از طریق تجزیه و روغن کشی از دانه های روغنی به دست می آید. دانه های روغنی شامل آن دسته از محصولات کشاورزی می شود که درصد چربی بالایی در هسته دانه آنان موجود است. دانه های روغنی با توجه به شرایط اقلیمی در سراسر جهان تولید می شوند. کشورهای مختلف با توجه به اقلیم خود اقدام به کشت این محصولات می کنند که در این راستا آفتابگردان، سویا، ذرت، پالم، زیتون، کلزا، کنجد، پنبه دانه و گلرنگ از مهم ترین دانه های روغنی در جهان محسوب می شوند.

ایران طی سال های گذشته به دلیل استفاده از روغن های حیوانی در سبد غذایی خانوارها در تولید این محصول خودکفا محسوب میشد اما طی سال های اخیر به دلیل رواج روغن های گیاهی و نیز بالابودن کلسترول های بد روغن های حیوانی به یکی از واردکنندگان این محصول تبدیل شده است. با توجه به آنکه دانه های روغنی نیز متناسب با اقلیم ایران توسعه نیافته بود بنابراین میزان وابستگی ایران به روغن و دانه های روغنی طی سال های اخیر به بیش از ۹۵ درصد می رسد. در این راستا بررسی وضعیت تولید روغن و دانه های روغنی نشان می دهد به منظور تامین روغن مورد نیاز کشور با توسعه تولید برخی از دانه های روغنی اقدام به تامین بخش بزرگی از نیاز داخل کرد. محصولاتی نظیر کلزا، زیتون، کنجد و گلرنگ قابلیت سازگاری با اقلیم ایران برای کشت را دارند. در این راستا باید ۳ اقدام اصلاحی جهت بهبود روند تامین این کالاهای اساسی صورت بگیرد که این اقدامات شامل موارد زیر است:

- افزایش سطح زیر کشت دانه های روغنی متناسب با شرایط اقلیمی ایران نظیر زیتون، کلزا، کنجد و گلرنگ
- قطع کامل واردات روغن خام
- اصلاح مبادی واردات دانه های روغنی مورد نیاز و استفاده از ظرفیت کشورهای همسایه برای کشت فراسرزمینی دانه های روغنی

فهرست مطالب

مقدمه.....	۵
فصل ۱. تاریخچه صنعت روغن نباتی و حیوانی در ایران و جهان.....	۶
۱-۱- نقش و اهمیت کالا در ایران و جهان.....	۶
فصل ۲. خصوصیات منحصر به فرد روغن های خوراکی.....	۸
۱-۲- اسیدهای چرب مهم ترین عنصر روغن های خوراکی.....	۸
۲-۲- تاثیر نقطه دود در استفاده از روغن های خوراکی.....	۹
فصل ۳. ویژگی و خصوصیات دانه های روغنی مهم.....	۱۱
۱-۳- سویا.....	۱۱
۲-۳- آفتابگردان.....	۱۳
۳-۳- کلزا.....	۱۵
۴-۳- کنجد.....	۱۷
۵-۳- پالم.....	۱۸
۶-۳- زیتون.....	۱۹
۷-۳- گلرنگ.....	۲۰
فصل ۴. بررسی وضعیت تولید و تجارت روغن و دانه های روغنی در ایران و جهان.....	۲۲
فصل ۵. بررسی وضعیت مصرف روغن در کشورهای منتخب.....	۲۵
۱-۵- اتحادیه اروپا.....	۲۵
۲-۵- روسیه.....	۲۵
۳-۵- ترکیه.....	۲۶
۴-۵- هندوستان.....	۲۷
۵-۵- مصر.....	۲۷
فصل ۶. جمع بندی.....	۲۹
منابع.....	۳۰

فهرست جداول

- جدول ۱. مصرف سرانه روغن نباتی در ایران ۶
- جدول ۲. بررسی درصد چربی های موجود در دانه های روغنی منتخب و درجه دودشوندگی آنها ۱۰
- جدول ۳. بررسی خصوصیات ارقام منتخب بذر دانه سویا قابل کشت در ایران ۱۲
- جدول ۴. بررسی خصوصیات ارقام منتخب بذر آفتابگردان قابل کشت در ایران ۱۴
- جدول ۵. بررسی خصوصیات ارقام منتخب بذر دانه کلزا قابل کشت در ایران ۱۶
- جدول ۶. کد HS انواع دانه های روغنی ۲۲
- جدول ۷. میزان تولید و واردات دانه های روغنی (واحد: هزار تن) ۲۲
- جدول ۸. آمار واردات روغن خام (واحد: میلیون دلار) ۲۳
- جدول ۹. مبادی واردات ایران و کشورهای صادرکننده این محصولات ۲۳
- جدول ۱۰. میزان تولید و تجارت جهانی دانه های روغنی و مقایسه با ایران در سال ۲۰۱۷ (واحد: هزار تن) ۲۴
- جدول ۱۱. سرانه مصرف ۵ روغن خام نباتی در کشورهای منتخب (واحد: کیلوگرم) ۲۴
- جدول ۱۲. میزان تولیدات انواع دانه های روغنی در ترکیه ۲۶

فهرست اشکال

- شکل ۱. بررسی وضعیت تولید زیتون و فرآورده های مرتبط با آن در کشورهای حاشیه دریای مدیترانه ۱۹